

Postzegels met vlinders spiegel van wereldwijde populariteit

Jaarlijks wordt een groot aantal postzegels uitgegeven en de thema's die hierop staan afgebeeld, zijn een indicatie van de populariteit van het betreffende onderwerp. Postzegels zijn dan ook een soort spiegel van het beeld dat wereldwijd bestaat over een thema, zoals vlinders. Over de populariteit van vlinders hoeven we ons geen zorgen te maken. Het totaal aantal zegels met een vlinder is niet precies bekend, maar in elk geval gigantisch en geschat op 18-22.000 exemplaren. Ter vergelijking: er zijn slechts een kleine 400 zegels met een libel erop.

Tekst: Vrijwel alle landen van de wereld hebben zegels met vlinders uitgegeven, alleen Soedan en Myanmar niet. Frank Bos Landen die honderden zegels met vlinders hebben uitgegeven zijn bijvoorbeeld Guyana, Tanzania, Cuba, en Piet Jopse Sierra Leone en Burundi. Ook kleine eiland-staatjes geven vaak veel (prachtige) vlinderzegels uit. Voorbeelden daarvan zijn Grenada Grenadines, Nevis en de Malediven.

Uiteraard worden de meeste zegels uitgegeven om post te frankeren. Daarbij worden geregeld vlinderzegels uitgegeven met een toeslag voor een goed doel. Verder zijn er zogenaamde cinderella's. Dit zijn geen officiële postzegels en kunnen niet gebruikt worden om te frankeren, het betreft 'neppers'. Ook bestaan er zogenaamde 'persoonlijke zegels' waarbij een eigen foto in een standaardformat wordt gezet. Zo bestaat er in Nederland een serie van 62 vlinder-

zegels die op deze manier tot stand is gekomen. Daarnaast zijn er nog een onbekend aantal lokale zegels, zoals stadspost of provinciale uitgaven, zoals die in Friesland.

Een beetje historie

De eerste zegels met een vlinder is uit 1903 en betreffen drie meerzegelige uitgaven van Nederlands-Indië, Curaçao en Suriname. Op de zegel staat koningin Wilhelmina en in de randversiering staan vier gestileerde wingerdijlstaarten (*Hippotion celerio*). De tweede uitgave is uit 1924 en betreft een Hongaarse zegel voor de tuberculosebestrijding met vooral een bloot jongetje en een heel klein vlindertje. De derde is uit 1930 van Libanon. Het is gelijk een hele serie van zes zegels ter ere van het zijderups-congres dat dat jaar in Beiroet werd gehouden. De zegels zijn om nog een reden bijzonder, want zowel de rups, de pop als het imago wordt afgebeeld, wat niet veel voorkomt. Daarna zou het maar liefst 18 jaar duren voordat een volgende zegel met een vlinder wordt uitgegeven; in 1948 komt Chili met een serie over de inheemse fauna (in drie verschillend gekleurde uitgaven), waarbij ook een vlinder zit. Het betreft wederom een nachtvlinder en wel *Castnia eudesmia*. In 1950 komt de eerste herkenbare dagvlinder op een zegel als Maleisië - Sarawak (in Maleisië geven de afzonderlijke staten postzegels uit) naast de voormalige Britse koning, een *Troides* (= *Trogonoptera*) *brookiana*, een vogelvlinder met een spanwijdte van 15 cm afbeeldt. Toevallig zit bij deze oudste zegels ook een Nederlandse zegel. Het is de kinderzegel-serie van 1950, waarbij de ontwerpster haar eigen dochter afbeeldt op de hoogste waarde, geflankeerd door een kikker en een vlinder. Vanaf 1950 zullen jaarlijks zegels met een afbeelding van een vlinder uitkomen. Zo geeft Zwitserland in de periode 1950-1957 jaarlijks een uitgave van vijf zegels uit met toeslag 'voor het kind', met vier afbeeldingen van insecten, waarbij zowel dag- als nachtvlinders niet ontbreken. In 1953 komt Mozambique met de eerste serie die uit 20 zegels bestaat met uitsluitend afbeeldingen van vlinders, inclusief de wetenschappelijke naam van de afgebeelde soort. Vanaf 1950 zou het aantal groeien naar de 20.000 die er nu zijn. Gouden,

a

b

c

d

e

f

Voorbeelden van Nederlandse uitgaven met vlinders. a. frankerzegel met pheegeavlinder (2019), b. icarusblauwtje op speciale uitgave ter ere van verschijnen Rode Lijst Dagvlinders (1993), c. stadspost uit Den Haag met bleek blauwtje, landkaartje en koninginnenpage (1991), d. persoonlijke postzegel met veenbesparelmoervlinder (2009), e. blok met Friese zegels (2015) en f. cinderella, uitgave van een 12-delige serie met vlinders door de Zuid-Molukse regering in ballingschap in Nederland (1952). Deze zegel is dus nooit gebruikt om te frankeren.

driehoekige, foielelijke, driedimensionale, ongetande, fantasierijke, interessante, glimmende, dure, maar vooral heel veel mooie zegels.

Soorten

Uiteraard staan sommige soorten wat vaker op zegels, zoals de monarchvlinders, helicone-vlinders, vogelvlinders en schoenlappers. Ook pages – dit betreft mondiaal 700 altijd fraaie soorten – zijn algemeen. Doorgaans staat de (wetenschappelijke) naam bij de afbeelding. Vaak is deze naam correct, maar beslist niet altijd. Blijkbaar wordt een misidentificatie niet zo erg gevonden, want alleen Malawi heeft een heruitgave gedaan met de gecorrigeerde naam. Het Afrikaanse eiland Sao Tomé heeft bij de page *Euryades duponcheli* de naam *Hoetera philocteles* vermeld, wat niet eens een synoniem is, maar een verzonden naam. Frankrijk (maar ook Finland) hebben een uitgave met fragmenten van de vleugels. Een leuke puzzel, ook omdat de naam erbij niet altijd juist is. Omdat vaak getracht wordt de lokale fauna in beeld te brengen, staan er geregeld ongewone vlinders op zegels. Een voorbeeld daarvan is *Pringleophaga crozetensis* van Frans Antarctica, een endemische soort die op de Crozeteilanden voorkomt en waarvan het vrouwtje vleugelloos is. Ongeveer 20% van de zegels betreft nachtvlinders en er zijn tamelijk veel series waarbij beide groepen door elkaar heen zitten. Het lijkt er dan ook op dat wereldwijd de scheiding tussen dag- en nachtvlinders minder strikt is dan bij ons. Maanvlinders, pijlstaarten, de herculesvlinder en beervlinders worden veelvuldig afgebeeld. IJsland heeft een uitgave met inheemse vlinders en omdat daar geen dagvlinders leven, uitsluitend nachtvlinders van de toendra. Bladerend door je postzegelalbum(s) kom je dan ook verrassend veel soorten tegen en ze geven een aardig beeld van de onvoorstelbare rijkdom aan vlinders wereldwijd. Rupsen zijn ook niet zeldzaam. Somalië bijvoorbeeld heeft twee prachtige series uitgegeven met uitsluitend rupsen. Poppen staan geregeld afgebeeld naast het imago.

Symbool

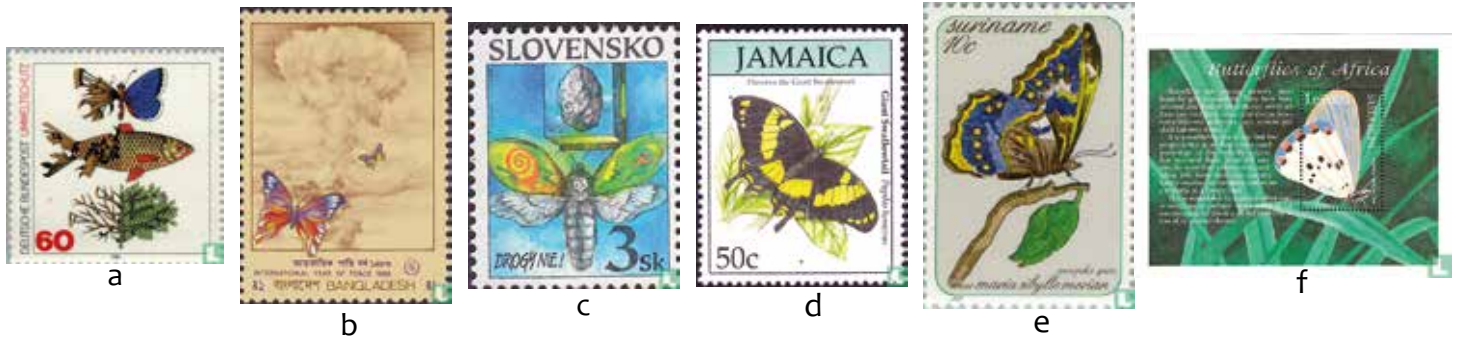
Natuurlijk worden vlinders veelvuldig afgebeeld op zegels die aandacht vragen voor natuur- en milieubescherming. Maar het blijkt dat vlinders wereldwijd voor veel meer symbool staan. Ze staan op zegels voor geboortepanning, bestrijding van geweld tegen vrouwen, liefde, Rode Kruis, onafhankelijkheid, tuberculose, vrede, voorjaar/april/mei, zomer, lucht- en ruimtevaart, mensenrechten, tafeltennis, ecotoerisme, bestrijding van diverse ziekten, orgaan-donatie, wandelwegen, drugsmisbruik en klimaatverandering. Enkele landen hebben een nationale vlinder, die natuurlijk veelvuldig op zegels te vinden is. Mexico heeft de monarchvlinder en Jamaica de reuzenpage – *Papilio homerus*. Op de vlag van de deelstaat Oro van Papoea-Nieuw-Guinea staat de Alexandra's vogelvlinder *Ornithoptera alexandrae* – de

Oude zegels met vlinders. a. wingerdijlstaarten in de randversiering bij koningin Wilhelmina (Nederlands-Indië 1903), b. tuberculosezegel met klein vlindertje (Hongarije 1924), c. zijderupscongres in Beirut (Libanon 1930), d. *Castnia eudemia* (Chili 1948), e. *Trogonoptera brookiana* (Maleisië Sarawak 1950), f. meisje met kikker en vlinder (Nederland 1950), g. blauw weeskind (Zwitserland 1950), h. *Papilio phorcas* (Mozambique 1953).

Verschillende uitgaven. a. *Amauris ansorgei*, met foutieve naam en heruitgave met correcte naam (Malawi 1973), b. *Euryades duponcheli*, met de niet-bestaande naam *Hoetera philocteles* (Sao Tomé en Príncipe 1992), c. fragment van knoopkruidparelmoervlinder (Frankrijk 2020), d. rups van elzenuil *Acrionicta alni* (Somalië 2001), e. bonte grasuil *Cerapteryx graminis* (IJsland 2000) f. driedimensionale zegel (Bhutan, 1968), g. imago en rups op tabzegel van *Papilio alexanor* (Israël 1965), h. serie fantasievlinders (Somalië 1997).

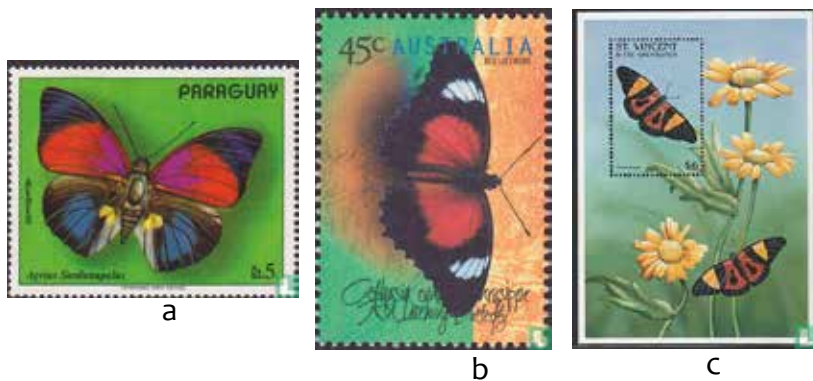

Vlinders als symbool. a. Natuurbescherming (Duitsland 1981), b. Internationaal jaar van de Vrede (Bangladesh 1986), c. Strijd tegen drugsmisbruik met doodshoofdvlinder (Slowakije 1998), d. *Papilio homerus* (Jamaica 1994), e. *Morpho* sp. van Merian (Suriname 1983), f. *Acraea ranavalona* met begeleidende tekst (Sierra Leone 2001).

grootste dagvlinder van de wereld – en deze staat ook veelvuldig op zegels. De voormalige overzeese Rijksdelen – vooral Caribisch Nederland en de Antillen hebben veel mooie uitgaven. Ook Suriname heeft veel prachtige zegels en de 12-delige uitgave met afbeeldingen van Maria Sibylla Merian behoort tot de mooiste series van de wereld. Maar er zijn veel meer uitgaven die kunnen meedingen naar de prijs van de mooiste. Paraguay en Australië, bijvoorbeeld maar ook veel Afrikaanse landen hebben lange series met fraaie zegels, waarvan de hoogste waarden vaak ook nog zijn uitgegeven in blokvorm.

Blokken en series

De meeste zegels met een vlinder zijn gewoon mooi. Inzicht in de ecologische relaties geven ze maar zelden. Wel zijn vlinderzegels veelvuldig als blok uitgegeven, zodat op het tabblad informatie kan worden geschreven. Meestal staat hier populairwetenschappelijke informatie over de betreffende soort. Maar soms een gedicht of wat anders. Zo staat er op een blok van Sierra Leone dat “vlinders behoren tot een van de bijzonderste giften van Moeder Aarde aan de mensheid”. En dan vervolgt de auteur dat het daarom een schande is dat maar zo weinig mensen de naam van de verschillende soorten kennen! De meeste meer ‘natuur’-gerichte uitgaven betreffen series waarin een bepaald gebied centraal staat, waarbij vlinders zelden ontbreken. België heeft een prachtige serie uitgegeven over de Venen en Tsjechië van diverse natuurparken. De gehele levenscyclus van de vlinder wordt maar zelden afgebeeld – vooral het eitje staat zelden op zegels; indien pop en rups ook zijn afgebeeld, betreft het vaak de teelt van de zijderupsen, waarvan heel veel uitgaven bestaan. Uitzondering daarop is een uitgave van de Solomoneilanden met alle fasen van de vogelvlinder *Ornithoptera victoriae*.

Postzegels kopen

Postzegels met vlinders zijn vrij eenvoudig te verkrijgen en er zijn er veel die niet duurder zijn dan een cent – en nog veel meer die niet duurder zijn dan een dubbeltje. Maar ook veel zegels die duurder zijn dan een euro. De goedkoopste website om ze te bemachtigen is lastdodo (de afbeeldingen zijn hier ook van afkomstig), maar er zijn veel meer sites, die overigens wat duurder zijn. Natuurlijk zijn er ook beurzen en verenigingen, waartoe de weg eenvoudig te vinden is.

Een aantal van de duizenden mooie zegels.

- a. *Agrias sardanapalus* (Paraguay 1973),
- b. *Cethosia cydippe* (Australië 1998),
- c. Blok met *Themone pais* als hoogste waarde (Saint Vincent en de Grenadines 1996),
- d. grote weerschijnvlinder (België 1993),
- e. grote vuurvlinder (Hongarije 2011),
- f. Gehele levenscyclus (bij het vrouwtje staat een eitje) van *Ornithoptera victoriae* (Solomoneilanden 1987).

